

Intervencions museogràfiques a Catalunya III

Any 2017

F. Xavier Menéndez i Pablo

18/03/2019

Abstract

Crònica que recull les realitzacions museogràfiques -nous museus i noves o reformes d'exposicions permanents en museus, monuments i centres afins- inaugurades o obertes al públic a Catalunya l'any 2017. S'informa breument de cadascuna de les inauguracions detectades, amb dades molt resumides sobre continguts i inversions, obtingudes principalment de webs i mitjans de comunicació. Es segueix el següent ordre (segons titularitat): museus locals, Barcelona ciutat (museus públics), Generalitat, museus privats i centres de MD. L'objectiu es evidenciar la gran quantitat de realitzacions any rera any sense una planificació de país.

Museus locals

1.1. Nous museus i centres d'interpretació

· El 3 de setembre del 2017, es va inaugurar l'[Alfolí de la Sal](#) a l'Escala com a **museu d'història local** per iniciativa de l'Ajuntament. Després de vuit anys d'obres, l'edifici, l'emblemàtic pòsit vell construït el 1697 per servir de gran magatzem de sal i altres mercaderies que arribaven al port de l'Escala, es va reestrenar l'abril del 2017. Posteriorment, s'hi va instal·lar la proposta museogràfica, que té com a missió explicar la història del municipi a través de les transformacions del paisatge. L'exposició permanent s'anomena *L'Escala i la mar d'Empúries* i combina diferents audiovisuals amb peces originals de diferents èpoques cedides pel Museu d'Arqueologia de Catalunya-Empúries, el Museu Marítim de Barcelona i diverses famílies escalenques. També ha col·laborat en el projecte el Museu de l'Anxova i de la Sal de l'Escala. L'arribada de grecs i romans a Empúries, la capital del comtat d'Empúries, i la fundació del nucli de l'Escala el segle XVI són alguns dels aspectes tractats al relat de l'exposició.

Façana de l'Alfolí de la Sal de l'Escala.
Fotografia: Museu de l'Anxova i de la Sal.

- El 21 de juny del 2017, va obrir les portes el [Museu de la Ciència i el Clima de Lleida](#), un projecte molt rebaixat respecte a la idea inicial que se'n tenia. El centre, impulsat per l'ajuntament de Lleida, és un espai obert de 5 hectàrees a la falda del turó de Gardeny compost per un parc amb basses d'aigua, boscos, un mirador, un amfiteatre, zones d'ombra i pèrgoles amb cobertes vegetals per crear diferents climes. L'escenografia aprofita les estructures de formigó i ferro rovellat dels edificis inacabats que havien de bastir el nou museu com a testimonis paisatgístics del que el centre havia de ser i mai no es va materialitzar. L'equipament va quedar a mig fer el 2011 quan es va paralitzar la inversió prevista al Pla de Barris de la Generalitat. La primera fase havia costat 1,9 milions d'euros dels 7 milions assignats al global del projecte. El novembre del 2014, l'Ajuntament va anunciar una nova inversió de 400.000 euros, la meitat dels quals es dedicarien a l'adequació dels accessos i l'altra meitat, a la construcció d'un espai museístic per acollir i mostrar el llegat del bioquímic lleidatà Joan Oró. La previsió era finalitzar aquesta fase la primavera del 2015, però, finalment, va ser el 2017 que el centre va obrir com a parc a l'aire lliure, amb un únic espai tancat dedicat a Joan Oró, on s'exposa permanentment part del seu fons: documents, fotografies, el seu estudi i un audiovisual. El projecte adaptat que finalment ha vist la llum ha estat realitzat per l'arquitecte guanyador del concurs arquitectònic original del 2010, Toni Gironès, amb el projecte museogràfic de Jorge Wagensberg i l'assessorament del Cosmocaixa. Acabar de bastir els edificis pendents costaria 1,5 milions d'euros. Actualment, la Fundació Agenda 21 gestiona el centre.
- El passat 20 de juliol del 2017, la presidenta de la Diputació de Barcelona va inaugurar el [Centre d'Interpretació de l'Aigua de Torrelavit](#), un espai de dinamització turística i comercial d'iniciativa municipal i que gestiona la Fundació Mas Albornà amb l'objectiu de recuperar el record de la indústria paperera gràcies a l'aigua del riu de Bitlles. El centre destaca els tres elements principals del seu discurs museogràfic, el riu, l'aigua i el camí del riu, i convida a visitar els elements del relat que hi ha al casc antic de Terrassola: molins, fonts, pous, canals, rescloses i, sobretot, el Camí del Riu i els antics safareigs, recentment recuperats. L'equipament funcionava ja des de l'octubre del 2016 i es troba al costat de l'Ajuntament. La museïtzació ha tingut un cost de 400.000 euros, cobert per un fons FEDER, i ha comptat amb un ajut de la Diputació de 370.000 euros. El projecte museogràfic va

estar assessorat per l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació.

- El 15 de juliol del 2017, va obrir les portes el [Centre d'Interpretació del jaciment Paleontològic de Fumanya](#), a **Fígols**. Com hem anat relatant en les anteriors "cròniques" d'aquesta revista, es tracta d'un projecte que estava aturat des del 2011, quan es va construir i pràcticament acabar un edifici de nova planta amb un cost de 2,5 milions d'euros. Des de llavors, l'edifici restava tancat i en desús, pendent de la realització del projecte museogràfic. Aquest projecte, impulsat pel Consorci de la Ruta Minera (compost per cinc municipis del Berguedà i liderat pel Museu de les Mines de Cercs), pretenia posar en valor les tres mil cinc-centes petjades de dinosaure (titanosaure) que l'antiga explotació Carbones de Berga va deixar al descobert, declarades BCIN el 2014. El Consorci no va aconseguir els 350.000 euros necessaris per acabar el centre, que estava previst d'obrir el 2011. La negativa del Ministeri a atorgar aquestes ajudes, inicialment aprovades, dins del Fons Miner va obligar el Consorci a buscar noves vies de finançament i a plantejar-se aprimar el projecte museogràfic. Finalment, i gràcies a una subvenció de la Diputació de Barcelona de 200.000 euros atorgada el 2016, l'equipament va obrir les portes el juliol del 2017 amb una proposta museogràfica més austera que la prevista inicialment, més clàssica però igualment interactiva.

El projecte ha comptat amb la implicació dels cinc municipis del Consorci (Fígols, Saldes, Cercs, Vallcebre i Guardiola de Berguedà), amb el suport de l'Agència de Desenvolupament del Berguedà, la Generalitat i la Diputació de Barcelona i amb la direcció científica de l'Institut Català de Paleontologia Miquel Crusafont (ICP). La gestió recau sobre el Museu de les Mines de Cercs. Des del 2016, Fumanya s'incorpora al projecte *Dinosaures dels Pirineus*, impulsat pel Departament de Cultura i liderat per l'ICP mitjançant un conveni entre el mateix ICP, el Museu de Cercs i el Consorci de la Ruta Minera pel qual el jaciment es coordina museogràficament amb altres dos centres: el Museu d'Isona i de la Conca Dellà (registrar) i l'espai Dinosfera de Coll de Nargó, inaugurat el 2015. Així, l'ICP, amb el suport del Departament de Cultura, es fa càrrec dels continguts dels tres centres del Pirineu lleidatà, que tindran una gestió conjunta.

Un dels problemes del jaciment de Fumanya és la conservació de la paret vertical de 12.000 m² on es troben les petjades, que està a l'aire lliure. La conservació d'aquests espais, tècnicament, és gairebé impossible de garantir. El 9 de maig del 2016, va haver-hi una esllavissada que va malmetre un 15% del panell i les alarmes es van disparar. Un estudi del 2005 ja alertava d'aquest perill i proposava impermeabilitzar la paret i drenar l'aigua de pluja, però la Direcció General de Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat va negar que tingués constància oficial del perill. Immediatament després de l'incident, el Departament de Cultura i la resta d'administracions van encarregar un estudi a l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya (ICGC), que en va focalitzar les causes en el degradació de la roca per l'acció de les inclemències meteorològiques i va establir les bases per a un futur projecte de preservació integral, a redactar conjuntament entre el mateix ICGC i l'ICP. Mentrestant, el Departament de Cultura va dur a terme la primera fase dels treballs d'estabilització, acabats el març del 2017.

- L'ajuntament de Besalú va inaugurar, el 26 de maig del 2017, l'[Espai Besalú](#), un centre d'interpretació amb peces arqueològiques del municipi i de la comarca de la Garrotxa procedents de diferents col·leccions museístiques. L'espai està ubicat a l'antic edifici de la Cúria Reial, una casa que, el segle XIV, va pertànyer a la família dels Astruc David. La idea de crear l'Espai Besalú va néixer després d'una mostra temporal que es va fer l'any 2015 en la qual es van exposar algunes troballes d'excavacions fetes al municipi. Les peces del nou equipament besaluenc, que ha costat 22.000 euros del finançament propi de l'Ajuntament i d'una ajuda de la Diputació de Girona, han estat cedides pel Servei d'Atenció als Museus de Girona. El centre, de més de 100 m², compta amb una cinquantena de peces repartides en set vitrines que mostren monedes, documents i objectes arqueològics que fins ara mai havien sortit a la llum.

- El 8 de setembre del 2017, va obrir, a Sanaüja, la major [exposició permanent d'esteles funeràries](#) de Catalunya, composta per seixanta-vuit exemplars, la majoria dels segles XIV i XV. L'Ajuntament va retirar les esteles del cementiri a un magatzem el 2010 per protegir-les, però un desbordament del riu Llobregós va inundar aquest magatzem el 2015 i les va deixar cobertes de fang. Llavors, un grup de voluntaris va decidir recuperar-les i netejar-les i, ara, s'exposen permanentment a la capella de Santa Magdalena, a tocar del cementiri, per iniciativa municipal i d'un parell d'historiadors locals que n'han fet l'estudi. Es tracta de la tercera col·lecció quantitativament més gran de Catalunya després de les de Poblet i Preixana, que no estan obertes al públic.

- El 26 d'agost del 2017, es va inaugurar un [espai d'interpretació de la dansa](#) en el si de l'Escola de Música de l'edifici Cal Recoder, a **Castellterçol**, per iniciativa de l'Ajuntament. Aquesta sala conserva un notable fons d'indumentària relacionada amb les danses i els balls tradicionals.
- El 15 de juliol del 2018 va obrir les portes [l'Anella Verda de Manresa](#), ubicat a la Torre Lluvià, obra modernista d'Ignasi Oms. L'obertura del centre, que ofereix rutes i llocs d'interès paisatgístic per visitar a peu o en bicicleta, ha estat iniciativa de l'ajuntament de Manresa.
- L'ajuntament de **Cabrera de Mar** va obrir, a finals de maig del 2017, un nou [centre de visitants i d'informació turística](#) ubicat al **Clos d'en Benet**, que acollirà les visites guiades als jaciments romans del terme, com Ca l'Arnau i Cal Mateu. Tancar el recinte ha costat 28.000 euros, als quals s'han d'afegir 35.000 euros més per dotar el centre d'una interpretació de l'equipament apropiada.
- L'1 de desembre del 2017, es va presentar al públic el nou **equipament cultural polivalent municipal de Can Saurina**, a **Montornès del Vallès**, que inclou la nova **instal·lació museogràfica** d'una peça arqueològica excepcional, el [Terminus Augustalis](#), la pedra de terme amb inscripció del primer quart del segle I dC localitzada a Montornès el 1998 i que fins llavors es trobava a Can Xerracan. Així, l'Ajuntament ha destinat un espai del centre a exposar la peça de forma permanent amb un plafó explicatiu de manera que sigui visible des de l'exterior de l'edifici. El trasllat de la peça epigràfica ha estat possible gràcies a un acord amb el Museu d'Arqueologia de Catalunya, que n'és el propietari.

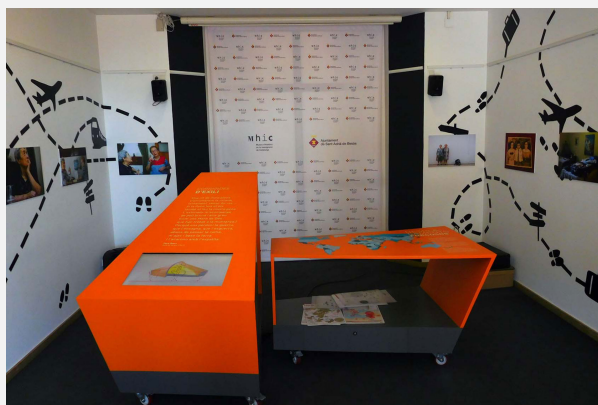
1.2. Museus registrats existents. Ampliacions o remodelacions

- La [Casa Museu Verdaguer de Folgueroles](#), de titularitat municipal, ha remodelat la seva **exposició permanent** en motiu del cinquantè aniversari de la seva creació. El febrer del 2017, va obrir al públic la planta baixa amb una renovació total dels plafons, que dataven del 1995, i una nova instal·lació destinada a persones amb necessitats especials en el marc del programa La mirada tàtil, de la Diputació de Barcelona.
- Des del 2 d'abril del 2017 i després d'uns mesos tancat a visites, el [Museu de la Garrotxa](#), a **Olot**, presenta la seva **nova exposició permanent**, que ha estat objecte d'una renovació i ampliació cronològica fins als anys setanta del segle XX. Es tracta de la reforma expositiva més important executada en els darrers trenta anys, que ofereix una interpretació crítica i innovadora de les seves col·leccions amb la recuperació d'artistes oblidats, la revalorització de l'Escola de Dibuix d'Olot, creada el 1783, l'exploració de noves disciplines com la fotografia o la publicitat i l'afegiment de recursos audiovisuals més enllà del discurs ja conegut de l'escola paisatgística d'Olot. La nova exposició es compon de sis espais: els orígens del museu; el segle XVIII amb l'Escola de Disseny i els industrials d'indianes; l'escola del paisatge; el modernisme; el noucentisme i el segle XX (anys 1930-1970). La renovació ha estat executada pel personal del propi museu amb un pressupost de només 26.000 euros.

Interior del Museu de la Garrotxa. Fotografia:
CCO.

- El [Museu d'Història de la Immigració de Catalunya \(MhiC\)](#), un equipament municipal de **Sant Adrià de Besòs**, va ampliar la seva oferta permanent el 2017. El 4 de febrer del 2017, es va inaugurar el tercer espai permanent del museu, el mòdul **Espai Refugi**, dedicat al fenomen dels refugiats a partir del cas dels sirians que fugen a Europa per causa de la guerra. El juliol del 2017, es van enllestir les obres del **nou jardí**, 3.000 m² de zona verda a l'entorn de Can Serra, la seu del museu. L'obra ha estat impulsada per l'Ajuntament, executada per l'Àrea Metropolitana de Barcelona i finançada per la Diputació per valor de 116.000 euros.

Recurs museogràfic de l'Espai Refugi. Fotografia:
MhiC- Museu d'història de la immigració a
Catalunya.

1.3. Col·leccions i centres d'interpretació no registrats existents. Ampliacions o remodelacions

- La vil·la romana de Vallmora, a **Teià**, on s'ha reconstruït un celler romà ([cella vinaria](#)), va ser objecte d'una nova restauració enllestida el gener del 2017 amb el suport financer del Departament de Cultura de la Generalitat, que va fer unes aportacions de 10.000 euros el 2015 i de 12.000 més el 2016. Aquest centre, inaugurat l'any 2009 i dedicat a la viticultura i a la romanització, va ser el primer dels nou **Centres d'Acollida Turística (xarxa CAT)** impulsats per Turisme de la Generalitat a finals de la dècada passada. La xarxa CAT va entrar en crisi ben aviat i

se'n van tancar gairebé tots els centres, que combinaven botiga i espai museïtzat i d'interpretació. El centre de Teià, no obstant, s'ha anat mantenint amb moltes dificultats i per mitjà de diverses empreses externes de gestió. Durant aquest període, el jaciment ha patit seriosos problemes de manteniment i de conservació, però l'ajuntament de Teià finalment ha assumit el lideratge de la recuperació d'aquest centre, únic a Catalunya, que mostra diverses premses de vi romanes reconstruïdes en el seu emplaçament original.

- A finals del 2017, va tancar el [Museu de les Papallones de Catalunya](#), ubicat al nucli de Pujalt, a **Sort**, una col·lecció privada instal·lada en un local municipal des del 2002. La raó del tancament rau en els desacords entre l'Ajuntament i els propietaris de la col·lecció, Alfons Dolsa i Maria Teresa Albarràn, sobre el futur de la gestió de l'equipament i, concretament, sobre la figura legal per la qual s'ha d'optar per poder explotar i gestionar aquest museu. La col·lecció, de més de vint-i-cinc mil exemplars de papallones i altres insectes, està considerada una de les col·leccions de referència de Catalunya. Entre les peces de la col·lecció, destaquen la papallona més gran del món i també la més petita, així com una espècie única al món descoberta a Andorra el 1994. La propietat ha manifestat la seva intenció de traslladar el museu i negociar una nova seu en un altre municipi del Pirineu. L'ajuntament de Sort, per la seva banda, confia a dedicar l'edifici del museu a altres usos.

1.4. Museïtzació de jaciments arqueològics y monuments a l'aire lliure

- El 19 d'abril del 2017, la Diputació de Barcelona i l'ajuntament de **Vilanova i la Geltrú** van obrir al públic la [vil·la romana de Darró](#) (o d'Adarró), una casa senyorial dels segles II al V dC, després dels treballs de restauració i museïtzació duts a terme pel Servei de Patrimoni Arquitectònic Local (SPAL) de la Diputació de Barcelona, amb un cost de 20.000 euros. El projecte, anunciat el desembre del 2012, ha suposat l'ampliació del conjunt arqueològic de Darró, que fins ara estava definit per l'assentament ibèric. La Diputació gestiona el recinte, de propietat provincial, amb un jaciment ibèric a l'aire lliure obert al públic que, des del 2017, inclou el solar de propietat municipal, just al costat, on es va excavar la vil·la romana els anys cinquanta.

- L'any 2017, l'ajuntament de **Nulles** va fer accessible al públic un jaciment ibèric singular del segle III aC: la [granja ibèrica de Rabassats](#). El lloc va ser objecte d'intervencions arqueològiques entre el 2013 i el 2017 per part de l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC) i finançades per l'Ajuntament, la Diputació de Tarragona i el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. El jaciment ha estat excavat al 100% i museïtzat amb indicacions de les estructures mitjançant graves de diferents colors i plafons explicatius.

En matèria de **patrimoni arquitectònic**, hi ha un conjunt de monuments que han estat objecte de restauració i obertura al públic:

- El [Palau de l'Abadia de sant Joan de les Abadesses](#). A finals de desembre del 2017, van finalitzar les obres de restauració del claustre, amb un cost de 35.000 euros a càrrec de la Generalitat i de la Diputació de Girona.

- El [castell de Vallmoll](#). El 2017, va finalitzar la tercera i darrera fase de les obres de restauració del castell de Vallmoll, destinat a usos culturals pel municipi. Els treballs d'aquesta fase, iniciats el febrer del 2016 i que es van centrar en la torre i la sala gòtica, han tingut un cost de 742.184 euros, el 75% dels quals (556.638 euros) han anat a càrrec del Ministeri de Foment a través del 1,5% cultural. És el segon cop que el ministeri col·labora en la restauració de l'immoble, per la qual cosa la seva aportació total ha estat, en realitat, de 959.821 euros. Aquesta darrera fase es beneficiarà també d'una part d'un ajut FEDER atorgat al consell comarcal.

- El [monestir de Roca-rossa de Tordera](#). El juliol del 2017, van finalitzar les obres del conjunt romànic tardà de Roca-rossa, que l'ajuntament de Tordera destinarà a usos culturals. Els treballs han estat possibles gràcies a la injecció de 65.000 euros procedents de l'1% cultural pactat amb la concessionària de l'autopista.

- Les [muralles de Tàrraga](#). El 2017, l'ajuntament de Tàrraga va recuperar una torre medieval del segle XIV. Les obres, supervisades pel Museu Comarcal de l'Urgell, han permès fer visible una de les dues torres que flanquejaven l'antic portal situat a la plaça Urgell.

- Les [muralles del Castell de Gardeny](#) a **Lleida**. El 2017, l'ajuntament de Lleida va restaurar un tram de muralla dels segles XVII-XVIII, de 700 m de longitud i que estava molt deteriorat. Les obres, pendents des del 2014, s'han pogut realitzar el 2017 amb un cost de 65.000 euros gràcies a una subvenció de la Diputació. La intervenció permetrà recuperar el camí de ronda.
- El [monestir de l'Estany](#). El 2017, es van realitzar les obres de restauració per consolidar les columnes i les galeries superiors del claustre del Moianès. Les obres s'han finançat amb l'aportació de 300.000 euros corresponent al conveni signat entre el Departament de Cultura i Cedimsa per l'1% de l'Eix Transversal. Les obres van començar el novembre del 2016, la qual cosa va comportar el tancament del museu del monestir. D'altra banda, el 2015, el Servei de Patrimoni Arquitectònic Local (SPAL) de la Diputació de Barcelona va redactar i lliurar el pla director del monestir a l'Ajuntament.

Museus públics de la ciutat de Barcelona

- El juny del 2017, l'ajuntament de Barcelona va fer públic un nou enfocament del [Disseny Hub Barcelona \(DHUB\)](#), el [Museu del Disseny de Barcelona](#). El consistori volia allunyar-se de la vessant patrimonial del centre i abordar nous reptes en els camps del disseny, la moda i l'arquitectura amb les empreses del sector, recuperant així la idea fundacional del centre. Fins i tot es va oferir el DHUB per assumir el contingut sobre arquitectura dins del programa del museu enmig del debat sobre el nou museu d'arquitectura.

Exposició Del món al museu. Fotografia: Aniol Resclosa. Museu del Disseny de Barcelona.

- El 30 de març del 2017, es va inaugurar un [espai de memòria de la antiga fàbrica Macosa](#) al districte de Sant Martí, impulsat per l'Ajuntament i pel col·lectiu de jubilats Macosa-Alstom. La mostra se situa al voltant de la xemeneia de l'antic recinte, a la cruïlla dels carrers Llull i Provençals, concretament, a la Casa de les Vàlvules, on s'han instal·lat diversos plafons retrospectius amb grans fotografies i una placa commemorativa. L'espai està al costat de la [Torre de les Aigües del Besòs](#), amb la qual forma un conjunt museïtzat, ja que, de l'antiga fàbrica, només resten dempeus la mateixa torre, la Casa de les Vàlvules i la xemeneia. Les dues primeres van ser rehabilitades entre els anys 2010 i 2012 amb un cost de 3,5 milions d'euros a càrrec d'Aigües de Barcelona i de la Fundació AGBAR en conveni amb l'Ajuntament. El 2014, la torre es va obrir al públic amb una mínima presentació museogràfica. L'equipament no es va incorporar al MUHBA, perquè no se'n va cedir la gestió a l'Arxiu del Poblenou, una entitat sense ànim de lucre del barri que s'encarrega de les visites.

- El 10 d'octubre del 2017, es va inaugurar la nova presentació de la col·lecció semipermanent del [Museu d'Art Contemporani de Barcelona \(MACBA\)](#), que porta per títol *Sota la superfície* i consta de quaranta-una obres.
- El febrer del 2017, va obrir al públic el **pavelló de Sant Salvador** del recinte modernista de [l'Hospital de Sant Pau](#), on estava previst ubicar el centre d'interpretació del conjunt. Es tracta d'un espai divulgatiu on s'explica l'obra del seu arquitecte, Domènech i Montaner, i la història de l'hospital creat al Raval l'any 1401. El pavelló està presidit per un preciós drac metàl·lic amb escates compostes per fotografies. La mostra, dividida en dues plantes, combina objectes relacionats principalment amb la medicina i identificats amb panells informatius, projeccions audiovisuals i reproduccions de documents. D'altra banda, el novembre del 2017, va finalitzar la rehabilitació del pavelló de Sant Rafel, que és visitable. La seva funció és acollir exposicions temporals i altres esdeveniments.

El recinte es va obrir al públic el 25 de febrer del 2014 després de cinc anys d'obres i d'una despesa de 72 milions d'euros amb què es van rehabilitar sis dels dotze pavellons i es va culminar la primera fase del projecte, gràcies a la qual es pot fer un recorregut per sales, pavellons i els túnels del subsòl. En aquell moment, dos pavellons més seguien en obres i els altres quatre van quedar pendants. L'hospital, obra de Domènech i Montaner, va ser objecte d'una delicada restauració en què es van retirar envans i forjats per recuperar les parets originals de mosaics i trencadís. El pla director de les obres es va aprovar el 15 de març del 2013 al ple municipal. La gestió del centre correspon a una fundació composta principalment per l'Ajuntament i la MIA, la institució que governa la vessant patrimonial de l'hospital. El projecte global, valorat en 105 milions d'euros, es va finançar a través d'un FEDER, tres ministeris de l'Estat, la Generalitat, l'Ajuntament, la Diputació i la pròpia Fundació, a més dels organismes (OMS, UAB, Casa Àsia) que ocupen o ocuparan la majoria dels dotze pavellons. El complex disposa d'espais per a exposicions temporals i esdeveniments de gran format disponibles per a lloguer. Quan el recinte va obrir portes, l'èxit de públic va ser espectacular.

Espai expositiu del Pavelló de Sant Salvador.
Fotografia: Fundació Privada Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

- Des de l'abril del 2017, l'**edifici modernista** de propietat municipal construït per Puig i Cadafalch a la **Font del Gat**, a Montjuïc, aixopluga el [Centre d'Estudis Olímpics](#), que reuneix el fons documental principal relacionat amb els Jocs Olímpics de Barcelona del 1992 i amb els Jocs Olímpics en general.

Generalitat de Catalunya

El 2017, els museus i monuments de l'**Agència Catalana del Patrimoni Cultural** han seguit millorant les seves instal·lacions, principalment gràcies al suport de La Caixa en el marc del programa Patrimoni en Acció.

- El 18 de març del 2017, es va obrir al públic la **Casa dels Mosaics** de la ciutat romana d'Empúries, una de les joies del [Museu d'Arqueologia de Catalunya -Empúries](#) a l'**Escala**, després de passar dos anys en obres. Es tracta de la casa romana numero u, dotada d'un criptopòrtic. Gràcies al projecte conjunt impulsat pel Departament de Cultura de la Generalitat i l'Obra Social "la Caixa" mitjançant el programa Patrimoni en Acció, amb una inversió de 748.420 euros a càrrec de La Caixa, s'ha restaurat i museïtzat el conjunt: s'han consolidat les estructures i els mosaics, s'ha enjardinat el peristil i s'ha renovat la senyalització. També s'ha construït un itinerari al criptopòrtic que en recorre tot el perímetre mitjançant audiovisuals.

Les obres de millora de la [Cartoixa d'Escaladei](#), a la **Morera de Montsant**, han tingut continuïtat després de la restauració del claustre menor, la sala capitular i el refetor, que es van inaugurar el maig del 2013. La nova fase de restauració i museïtzació del conjunt, que es va inaugurar el 17 de febrer del 2017, ha consistit en la recuperació del mirador i l'hort d'una de les cel·les, la C, i el seu sistema de rec. També s'han realitzat millores en matèria d'accessos, enjardinament, pàrquing i senyalització interpretativa. Les actuacions han gaudit d'una inversió de 534.077 euros a càrrec de l'Obra Social "la Caixa" mitjançant el programa Patrimoni en Acció.

Centres privats

4.1. Barcelona. Museus i fundacions

- El **parc temàtic esportiu Open Camp**, que proporcionava un nou ús de caire lúdic i interactiu en relació al món dels esports a l'Anella Olímpica de Montjuïc, va tancar les portes el 31 de juliol del 2017 a causa de la fallida econòmica del projecte. El parc s'havia inaugurat el 17 de juny del 2016 i, tot i que va rebre 1,09 milions de visitants durant els dos-cents trenta-sis dies que va funcionar, no va complir les expectatives d'ingressos. L'empresa promotora va demanar suport a l'Ajuntament en matèria de promoció i d'inversions en el recinte, així com la flexibilització de les condicions econòmiques de la concessió (una rebaixa del cànon), per tal de poder reobrir. Segons dades de l'empresa, la inversió inicial va pujar a 14,2 milions d'euros, dels quals 7,8 van estar destinats a fer millores en les instal·lacions olímpiques de propietat municipal. L'Ajuntament sosté, no obstant, que la major part de les inversions es van destinar a l'equipament de les activitats, com els simuladors, i que la inversió en millores aprofitables per la ciutat més enllà de l'Open Camp només va representar 1,4 milions d'euros. B:SM, l'empresa municipal que gestiona el recinte, sosté que el deute de l'empresa promotora cap a l'Ajuntament és només del 8,45% del total del deute que tenen amb els creditors i que la causa de la fallida és la manca de viabilitat del projecte, presentat i formalitzat el 2014. El gener del 2015, es va donar a conèixer l'Open Camp com el primer museu paralímpic del món.

- El 25 d'octubre del 2017, el [Museu del Mamut](#), instal·lat l'any 2010 als baixos d'un palauet gòtic del carrer Montcada, va tancar portes definitivament. La propietària, una família russa que té altres museus semblants a Moscou i Sibèria, no ha pogut fer front a l'elevat cost del lloguer de l'edifici, de 5.000 euros al mes, a causa de les insuficients visites que rebia el centre. Any rere any, han acumulat milers d'euros en pèrdues i no han pogut recuperar la inversió inicial de 500.000 euros que va representar la creació del centre. Cap institució catalana s'ha interessat per la col·lecció, encapçalada per l'esquelet complet d'un mamut i complementada amb fòssils d'altres animals del pleistocè i diverses figures d'animals i homes cavernícoles a escala 1:1, inclosa l'espectacular reproducció d'un mamut de mida real. En conseqüència, la família ha posat part de la col·lecció a la venda per internet. La resta es podria traslladar a Sardenya o Tívoli, totes dues a Itàlia. El Museu del Mamut va aparèixer als mitjans de comunicació el febrer del 2012, degut a un important robatori perpetrat per l'exdirector del centre.

- El 27 de maig del 2017, l'[Espai Subirachs](#) es va estrenar al local de naixement de l'artista Josep Maria Subirachs (1927-2014), al Poblenou, per iniciativa de la seva filla, Judit Subirachs, historiadora de l'art i garant del

seu llegat. La sala, de quasi 300 m², exposa un centenar de peces de l'escultor del total de les cinc-centes que componen el seu fons entre escultures, pintures i dibuixos. Una videoprojecció mostra la seva extensa obra a la via pública. La intenció de la família és redescobrir, que no reivindicar, l'obra de Subirachs, la més íntima i experimental, eclipsada per la seva intervenció a la façana de la Sagrada Família. Es queixen de la identificació gairebé unívoca de l'escultor amb el temple de Gaudí, i per això no hi fan cap referència en el nou centre. La família va intentar, sense èxit, arribar a un conveni amb les administracions després del fracàs de l'acord signat el 2001 pel mateix autor amb Caixa Penedès per a la creació d'un museu, per al qual va apartar diverses peces pròpies.

L'Obra Social Caixa Penedès va suspendre la construcció del **Museu Espai Subirachs** a Barcelona a causa de la crisi. Es tractava d'un edifici de 4.000 m² ubicat al carrer Princesa, prop del Museu Picasso. Les obres es van iniciar el 2009, però no van tenir continuïtat. Arran de la mort de l'escultor, l'ajuntament de Barcelona va anunciar, l'abril del 2014, la seva disposició a acollir al MNAC i al MACBA part de la seva col·lecció privada reservada per al nou centre, però la família va preferir mantenir la idea d'obrir un museu propi, més modest, que s'ha acabat materialitzant sense cap subvenció pública. El 2016, l'Ajuntament va estudiar una nova proposta d'exposar el fons en un equipament del Poblenou, sense recorregut. D'altra banda, el projecte [d'Or Museum](#), que s'està gestant al castell de **Sant Julià de Ramis**, també tindrà una sala permanent monogràfica amb part de la col·lecció dels hereus de Subirachs.

- El passat 14 de novembre del 2017, es va inaugurar i obrir al públic la [Casa Vicens](#), la primera casa que Gaudí va construir a Barcelona, el 1885 al carrer Carolines del barri de Gràcia. El banc andorrà Morabanc va adquirir l'immoble el 2014 (mai va informar de la suma que va pagar, però el 2007 es deia que havien demanat 35 milions d'euros per l'edifici) i, durant tres anys, hi va realitzar obres de rehabilitació i museïtzació que van costar 4 milions d'euros. L'obertura estava prevista per al 2016, però les obres es van allargar.

La casa té tres plantes, que contenen, entre altres, dos espais per a exposicions, un per a la permanent i l'altre per a temporals, i un soterrani amb una botiga. Tots aquests espais estan lligats per una escala blanca molt característica, construïda en una ala de la casa que es va adossar a l'edifici original el 1925 i que serpenteja lliurement dins d'un pati cobert, travessant tota l'alçada de la casa i duent la llum des del terrat fins al soterrani. Amb les obres, s'han restaurat les façanes, les finestres i les balconeres, així com els elements interiors com parets i sostres totalment decorats, de regust oriental. No obstant, els projectistes de la reforma actual han decidit no moblar les cambres, una decisió museogràfica gens banal que es contradiu amb el que s'ha fet en altres cases museïtzades de Barcelona. I és que la casa, certament petita i que no pot admetre visites massives, llueix gràcies als formidables revestiments de parets i sostres interiors; els mobles, innecessaris i que no serien originals, dificultarien el recorregut.

- El 10 de juny del 2017, es va inaugurar un “museu” dedicat a l'art urbà anomenat [Bostik Murals](#), impulsat per l'entitat cultural Difusor. Està situat als murs de la Nau Bostik del barri de la Sagrera, de 270 metres lineals, i vol ser un aparador de l'art efímer, sobretot del grafit.

- El 16 de juny del 2017, va tenir lloc la inauguració de la [Casa de la Sardana](#), situada al carrer Pou de la Figuera de Barcelona. Aquest centre, impulsat per la Confederació Sardanista de Catalunya amb el suport de la Generalitat i de l'Ajuntament, no és un museu; és la seu d'un munt d'entitats sardanistes d'àmbit nacional i local i d'altres organismes que consta, principalment, d'oficines i d'una sala polivalent. Les obres de remodelació del centre, que és la seu històrica de l'Agrupació Cultural Folklòrica de Barcelona, han costat 70.000 euros. Serà la tretzena casa de la xarxa de cases de festa de la ciutat, gestionades per les mateixes entitats, però la primera d'àmbit nacional.

4.2. Catalunya. Centres eclesiàstics

El mes de juny del 2017, el santuari de la [Santa Cova de Manresa](#) va obrir al públic dues sales museïtzades i una botiga a la planta baixa, annexes a l'església i dedicades a contextualitzar l'estada d'Ignasi de Loiola a Manresa els anys 1522 i 1523. Les obres, que van començar l'octubre del 2016, han costat 230.000 euros a càrrec de la Generalitat, la Diputació de Barcelona i La Caixa i han permès eliminar barreres arquitectòniques. El 2015, s'hi van fer d'altres actuacions com, per exemple, les obres de restauració a la balma on Ignasi va meditar durant la seva

estada a la ciutat.

- El juliol del 2017, es va reobrir la **sala de juntes de la capella de la congregació dels Dolors, a la [Basílica de Santa Maria de Mataró](#)**. En aquesta sala, s'hi troba el conjunt pictòric d'època barroca més important de Catalunya, obra d'**Antoni Viladomat**, que ha estat restaurat pel Centre de Restauració de Béns Mobles de la Generalitat. La intervenció ha estat finançada a parts iguals pel Departament de Cultura de la Generalitat, l'ajuntament de Mataró a través de la Diputació de Barcelona i l'arquebisbat de Barcelona. El conjunt pictòric és la joia de la corona del Museu Arxiu de Santa Maria, de Mataró, que es fa càrrec de la seva gestió.

4.3. Catalunya. Centres al territori

- El 19 d'octubre del 2017, es va inaugurar el projecte **[PLANTA](#), un equipament d'art contemporani** que la **Fundació Sorigué** i l'empresa homònima han instal·lat al complex industrial de la Plana del Corb de Sorigué, a **Balaguer**. L'equipament s'estrena amb la monumental instal·lació escultòrica de dimensions extraordinàries *Double Bind*, del ja traspassat artista Juan Muñoz (1953-2001), que va ser creada el 2001 per a la Sala de Turbines de la Tate Modern. L'obra s'ha instal·lat en una gran nau d'origen industrial de més de 2.200 m² transformada específicament per allotjar aquesta peça i que compta amb el suport d'un centre de documentació que aporta informació sobre la peça a través de dibuixos, vídeos documentals, peces sonores i anotacions del mateix Juan Muñoz. PLANTA és un espai de confluència i interacció entre la creació artística contemporània i la innovació empresarial en el qual es troben propostes artístiques i arquitectòniques úniques al món. Fa anys que es va posar en marxa, però no s'havia obert al públic fins ara. Es tracta d'un projecte en què conflueixen l'art, la ciència, l'arquitectura, el paisatge, el coneixement i l'empresa.

Concebut per a l'intercanvi de talent i la promoció de la innovació, a PLANTA, s'hi generen sinèrgies entre la creativitat i el món de l'empresa i es desenvolupen programes com els Talking Architecture, SonarPLANTA i Moviment. En aquest lloc, hi conviuen l'activitat extractiva i els processos industrials tradicionals amb plantacions agrícoles, centres per a la investigació i divulgació del coneixement i espais artístics i arquitectònics únics denominats *site-specific*. PLANTA és un espai dedicat a la creació artística contemporània. A través de la col·lecció de la Fundació Sorigué, PLANTA compta amb espais d'art únics al món, els ja esmentats *site-specific*, que alberguen un conjunt d'obres d'artistes de prestigi internacional com Anselm Kiefer, William Kentridge, Juan Muñoz i Bill Viola. El centre de PLANTA està presidit per un edifici principal dissenyat per Ábalos + Sentkiewicz Arquitectos (AS+) que es va presentar el setembre del 2017 a la Biennial d'Arquitectura de Chicago, als EUA.

- L'abril del 2017, es va inaugurar la **[casa-museu de Les Cases de Matamargó](#)**, al municipi de **Pinós**, una iniciativa familiar impulsada per Ramon Maria Casas i Laura Villaró. El projecte consisteix en la museïtzació de catorze espais propis de 700 m² en total que il·lustren la vida a pagès, les feines al camp i la vida domèstica, del segle XIX a la finca de la família Casas. Hi destaca una enorme premsa de vi, del 1849, de 9,2 metres de llargada.

- L'any Puig i Cadafalch, el 2017, més enllà de les nombroses exposicions organitzades al voltant de la seva figura i obra, ha estat un revulsiu per a la seva arquitectura. Tal com es relata en l'apartat corresponent, l'ajuntament d'Argentona està restaurant la casa estiuenca de l'arquitecte. La Fundació Privada Iluro va reobrir al públic, el passat setembre del 2017, la **[Casa Coll Regàs](#)** del carrer Argentona de **Mataró**, el palauet modernista construït el 1898 per Puig i Cadafalch per encàrrec de l'industrial tèxtil que dona nom a la casa. La rehabilitació de la façana va costar 80.000 euros i la de l'interior, 40.000 més. Una subvenció de la Generalitat va aportar 25.000 euros per a la façana i 10.000 per a l'interior. Està prevista una nova fase d'actuació per a més endavant per instal·lar un ascensor a l'edifici, seu de la Fundació Iluro, que havia tancat el 2016 per realitzar aquests treballs de restauració i millora de les instal·lacions.

En canvi, el 2017 no hi va haver avanços a la casa natal de Puig i Cadafalch, a Mataró, un edifici de propietat privada de poc valor arquitectònic però d'innegable valor simbòlic i que està en venda des del 2016. El març del 2018, però, es va saber que l'Ajuntament pretén incloure-la al catàleg d'edificis protegits. Algunes entitats han reclamat la seva adquisició pública i la seva conversió en un centre d'interpretació dedicat a l'arquitecte.

Memòria democràtica

Cap novetat quant a realitzacions ni a Barcelona ni a la xarxa d'espais del Memorial Democràtic. La capital del país segueix sense un espai permanent memorialista. Continua la dualitat entre l'Ajuntament i el Memorial Democràtic de la Generalitat de Catalunya, que té la seu al carrer Peu de la Creu 2 des de l'abril del 2015. L'Ajuntament, a més de considerar el Born com la seu central de les polítiques de memòria, està treballant en un nou equipament a la Model. La xarxa territorial dels espais del Memorial Democràtic segueix aturada. Els ajuntaments estan sols a l'hora de mantenir els seus respectius espais.

A blue square logo with the word "Copyright" in white text.